

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

УДК 341.1

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2023.1>*С. І. Гнілуша**аспірант кафедри теорії та історії держави і права
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
orcid.org/0000-0001-5979-5627*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КАНАДСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті розглянуто перспективи розвитку канадсько-українських партнерських відносин на сучасному етапі. Між Канадою та Україною склалися тісні двосторонні відносини. Залишається непохитною у своїй відданості незалежності, суверенітету та територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів Канада і сьогодні, в умовах війни. Сьогодні Канада продовжує підтримувати народ України, який бореться за свою незалежність, демократію та свободу. Сучасний етап розвитку канадсько-українських відносин включає широке коло напрямків. З моменту повномасштабного вторгнення військ РФ на територію нашої держави Канада продемонструвала винятковий динамізм у використанні різноманітних наявних у неї важелів реагування на виклики, спричинені військовою агресією Росії в Україні. Канадське суспільство та уряди багатьох юрисдикцій проявляють безпрецедентний рівень підтримки по відношенню до України та, особливо, до переміщених українців, які прибули до Канади після російського вторгнення. Подальший розвиток канадсько-українських відносин має відбуватися через призму посилення внутрішньої відповідальності України перед Канадою, як міжнародним партнером та посилення прямої двосторонньої співпраці у різних сферах. Це потребує завершення низки вже розпочатих реформ та впровадження нових. Важливо уже зараз закласти основу для амбітної та довгострокової канадсько-української співпраці, яка створить, у межах двосторонньої міждержавної взаємодії України та Канади, можливості для відновлення України, які базуватимуться на основах прозорості та інклюзивності реконструкції національної архітектури, підкріпленої ключовими реформами, заснованими на демократичних принципах. Проте зважаючи на реалії воєнного часу цілком очевидно, що Україна зможе вибудовувати ефективний діалог з Канадою на правах рівних партнерів лише після перемоги.

Ключові слова: канадсько-українські відносини, українсько-канадські відносини, партнерські міждержавні відносини, двосторонні відносини, перспективи розвитку.

Hnilusha S. I. PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF CANADIAN-UKRAINIAN PARTNERSHIP RELATIONS AT THE PRESENT STAGE

The article examines the prospects for the development of Canadian-Ukrainian partnership relations at the current stage. Close bilateral relations have developed between Canada and Ukraine. Canada remains unwavering in its commitment to the independence, sovereignty and territorial integrity of Ukraine within its internationally recognized borders even today, in conditions of war. Today, Canada continues to support the people of Ukraine, who are fighting for their independence, democracy and freedom. The current stage of development of Canadian-Ukrainian relations includes a wide range of directions. Since the full-scale invasion of Russian troops on the territory of our country, Canada has demonstrated exceptional dynamism in using the various levers available to it to respond to the challenges caused by Russia's military aggression in Ukraine. Canadian society and governments in many jurisdictions are showing an unprecedented level of support for Ukraine and, in particular, for displaced Ukrainians who arrived in Canada after the Russian invasion. Further development of Canadian-Ukrainian relations should take place through the prism of strengthening Ukraine's internal responsibility to Canada as an international partner and strengthening direct bilateral cooperation in various fields. This requires the completion of a number of already started reforms and the introduction of new ones. It is important now to lay the groundwork for ambitious and long-term Canadian-Ukrainian cooperation, which will create, within the framework of bilateral interstate cooperation between Ukraine and Canada, opportunities for the recovery of Ukraine, which will be based on the principles of transparency and inclusiveness of the reconstruction of the national architecture, supported by key reforms based on democratic principles. However, taking into account the realities of wartime, it is quite obvious that Ukraine will be able to build an effective dialogue with Canada as equal partners only after victory.

Key words: Canadian-Ukrainian relations, Ukrainian-Canadian relations, partnership intergovernmental relations, bilateral relations, development prospects.

Постановка проблеми. Визнавши незалежність України Канада стала першою західною країною, яка підтримала зародження української державності. Це стало початком започатку-

вання тісних двосторонніх відносин, які сьогодні охоплюють співпрацю у багатьох важливих сферах суспільного життя. Понад 30 років потому Канада продовжує підтримувати народ України,

який бореться за свою незалежність, демократію та свободу. Залишається непохитною у своїй відданості незалежності, суверенітету та територіальній цілісності України Канада і сьогодні, в умовах війни [4].

Оцінка стану літератури. Тема канадсько-українських відносин є предметом значної кількості наукових досліджень. Окремі аспекти цієї теми вивчали: М. Статкевич, Д. Хайндман та багато інших. Утім, більшість наявних праць не враховують останніх досягнень у площині розвитку канадсько-українських партнерських відносин в умовах сьогодення.

Завдання поданого матеріалу – розглянути перспективи розвитку канадсько-українських партнерських відносин на сучасному етапі.

Вклад основного матеріалу. В особі України Канада бачить міжнародного партнера, який готовий до політичної підтримки пріоритетних цінностей Оттави. Адже обравши курс європейської та євроатлантичної інтеграції наша держава де-факто підтвердила свою готовність розділяти цінності та підходи своїх нових партнерів. При цьому, як Україна, так і Канада мають метою захищати спільні для євроатлантичної спільноти цінності, а також докласти зусиль, спрямованих на зміцнення миру та безпеки у регіоні та світі [1, с. 233–234].

Канадське суспільство та уряди багатьох юрисдикцій проявляють безпрецедентний «гуманітарний націоналізм» по відношенню до України та особливо до переміщених українців, які прибули до Канади після російського вторгнення. Гуманітарна підтримка українців у Канаді є помітною та безпрецедентною: українські прапори майорять на автомобілях, з'являються в садах та прикріплюються до церков. Канадська держава підтримує Україну та її народ у своїй зовнішній політиці. Порівнюючи нещодавні спеціальні урядові програми для українців, афганців і сирійців, дані переконливо показують, що українцям надається допомога більше, причому підтримка супроводжується широкою підтримкою громадянського суспільства [2].

Зазначене обумовило те, що сучасний етап розвитку канадсько-українських відносин включає широке коло напрямків: військова сфера, економіка, медицина, культура, освіта і т. д. Разом з тим, з початком повномасштабного вторгнення військ РФ на територію нашої держави Канада продемонструвала надзвичайний динамізм у використанні різноманітних доступних їй важелів реагування на виклики, пов'язані з військовою агресією Росії. Так, наприклад, у період з 24 січня по 3 серпня 2022 року Канада була п'ятим за величиною постачальником військової допомоги в Україну, третім за величиною постачальником гуманітарної допомоги і четвертим за

величиною постачальником із загальної кількості фінансових витрат.

Вагому роль варто відвести Канаді передусім в оборонній сфері України. Так, зокрема, неопцінений вклад, на наш погляд, проекту UNIFIER, розпочатому в 2015 році на запит українського уряду, а в 2023 році розширеному та продовженому до березня 2026 року. Основним напрямком САФ є тактична підготовка солдатів (тренування невеликих команд), яка складається з індивідуальних тренувань зі зброї, влучної стрільби, пересування в зонах потенційного конфлікту, розпізнавання вибухової загрози, виживання в бою, етики та спілкування під час пересування військ, командування та управління. САФ також проводить навчання зі знешкодження саморобних вибухових пристроїв навчання військової поліції, медичне навчання та навчання з модернізації системи матеріально-технічного забезпечення. У міру просування місії більша частина прямого навчання, проведеного членами САФ, була передана членам Сил безпеки України, а канадці виступали в якості радників і наставників, а також допомагали в розробці курсів. Наразі в рамках Операції UNIFER, задіяно понад 300 членів САФ виконуючих різні функції, такі як забезпечення та координація навчання, підтримка національного командування, а також сприяння та доставка військової допомоги Україні в координації з членами Альянсу та партнерами [3].

Сьогодні Канада надає безпрецедентну військову підтримку, включаючи танки, системи протиповітряної оборони та артилерію, і продовжує розробляти нові заходи допомоги на основі потреб України [4]. Крім того, у жовтні 2022 року міністр національної оборони Канади оголосив про виділення приблизно 2 мільйонів доларів США для надання послуг супутникового зв'язку для України. Цей спільний проект між Збройними силами Канади та Міністерством національної оборони (CAF/DND), CSE та оператором супутникового зв'язку Telesat набув чинності 1 квітня 2023 року та вже допомагає Україні підтримувати безперервність надання послуг, зокрема, критичних кіберсистем [5]. Усе це дає підстави для висновку, що військовий внесок Канади, включаючи навчання, обладнання та транспорт, є невід'ємною частиною контрнаступу України, що є вирішальним компонентом захисту нашої державою свого суверенітету, свободи та незалежності.

До того ж, неабияк важливо, що Канада повністю підтримує Раду Україна-НАТО як місце для подальшого зміцнення та розширення поточної співпраці з метою сприяння здійсненню шляху України до євроатлантичної сім'ї відповідно до Бухарестської декларації. Канада підтримує

вступ України до НАТО, як тільки це дозволять умови [4].

У свою чергу, особовий склад САФ в Україні отримує користь від спільного досвіду та уроків, отриманих під час роботи з особовим складом Збройних сил України, багато з яких є ветеранами бойових дій з досвідом боротьби проти російських військ. Зокрема, щодо нової російської зброї та тактики, гібридної війни, кібервійни та різних інших тенденцій у військових конфліктах від українських військ, які були на передовій і вели бойові дії проти росіян та їхніх проксі-сил. Тому перспективи розвитку відносин у цій сфері очевидні.

Деяко інакшою є ситуація у сфері розвитку партнерських відносин у межах Угоди про вільну торгівлю між Канадою та Україною (CUFTA). CUFTA набула чинності 1 серпня 2017 року, скасувавши тарифи на більшість двосторонніх товарів. Ця угода має низку зобов'язань, пов'язаних із нетарифними заходами, спрямованими на те, щоб доступ до ринку не обмежувався не виправданими торговельними бар'єрами. Включає вона також зобов'язання, пов'язані зі спрощенням торгівлі, спрямовані на зменшення тяганини на кордоні. Як відомо, 27 січня 2022 року Канада та Україна оголосили про початок переговорів щодо модернізації CUFTA. Зрештою, 11 квітня 2023 року було підписано Декларацію про завершення переговорного процесу щодо модернізації Угоди про вільну торгівлю CUFTA [6].

На наш погляд, модернізація CUFTA створить нові можливості для максимізації переваг угоди для канадських робітників, підприємців і малих і середніх підприємств. Це також допоможе зміцнити засновану на правилах міжнародну систему шляхом просування чесної, інклюзивної та прозорої торгівлі з Україною та підтримає перспективи довгострокової безпеки, стабільності та широкого економічного розвитку в Україні. Водночас модернізація CUFTA надає можливість збільшити переваги Угоди для канадців шляхом подальшої диверсифікації та розширення преференційного доступу Канади до України, а також просування інклюзивного підходу до торгівлі для того, щоб вигоди від торгівлі були широко розподілені. Модернізація CUFTA також допомогла б зміцнити міжнародну систему, засновану на правилах, і сприяти розвитку глобальних ланцюжків створення вартості, посилюючи зв'язок Канади з регіоном. До того ж, модернізація CUFTA підвищить конкурентоспроможність Канади, сприятиме подальшій диверсифікації торгівлі та стимулюватиме економічне зростання. Проте не можна оминати увагою порушені у процесі публічних обговорень питання щодо проблем з правовою та судовою системою України та відсутності доступних механізмів фінан-

сування в рамках програми Export Development Canada для канадських інвесторів в Україні [7], які, на наш погляд, становлять певні загрозу для ефективного розвитку українсько-канадських відносин у цій сфері.

Варто зазначити також, що у зв'язку з агресією проти України Канада запровадила персональні санкції проти близько 3000 фізичних та юридичних осіб РФ, включаючи Путіна, депутатів, чиновників, військових, олігархів та членів їхніх сімей, федеральні міністерства і відомства, російські державні банки, суверенні фонди, нафтогазові компанії, компанії військово-промислового і оборонного секторів, ЗМІ та пропагандистські структури [6]. Канада перша розпочала арешт та конфіскацію активів, належних особам чи організаціям, які потрапили під санкції, з метою остаточного використання виручених коштів для підтримки відновлення України та компенсації жертвам незаконного та не виправданого вторгнення росії. 17 травня 2023 року Канада також приєдналася до Реєстру шкоди, заподіяної агресією російської федерації проти України Ради Європи як асоційований член-засновник, висловивши намір продовжувати вивчати відповідні варіанти використання заморожених та знерухомлених російських активів для підтримки відновлення України та з метою відшкодування [4].

Усвідомлюючи важливість протимінної діяльності для відновлення та реконструкції України, Канада приєднується до ЄС і виділяє додаткові 3 мільйони доларів США на підтримку ініціативи з розмінування та розмінування боєприпасів, що не вибухнули в Україні, доповнюючи понад 32 мільйони доларів, які Канада вже надає на підтримку протимінної діяльності в Україні [8]. На зустрічі в Києві 10 червня 2023 року Президент України та Прем'єр-міністр Канади прийняли декларацію [4], якою, серед іншого, передбачається розвиток двосторонніх відносин у напрямку розробки механізмів надання компенсації за збитки, травми та збитки, спричинені російською агресією. Зокрема, Канада разом з міжнародними організаціями та міжнародними партнерами зобов'язалася взяти участь у відновленні та відбудові України [4]. Україні необхідно забезпечити належний рівень інформування Канади з цих питань, як пріоритетний напрям розвитку канадсько-українських відносин у даній сфері.

Принагідно зазначимо, що у науковій літературі пропонується три варіанти подальшого розвитку українсько-канадських відносин:

1) Посилення внутрішньої відповідальності України перед міжнародними партнерами, особливо Канадою. Такий підхід ґрунтується на чіткому переконанні у необхідності саме практичної імплементації запропонованих Канадою реформ

в українську політичну систему [9]. У межах цього підходу, як вважає Х. Сердюк, необхідно продовжувати розпочату реформу правоохоронних органів, реформу судової системи та соціальну. Адже попри те, що в умовах війни дуже важко якісно змінювати або впроваджувати нові практики, для наших канадських партнерів реформування залишається важливим елементом відносин. Цілком погоджуємося з автором у тому, що лише після імплементації цих реформ Україна зможе вибудовувати ефективний діалог з Канадою на правах рівних партнерів, що в свою чергу сприятиме посиленню військової співпраці.

2) Продовження наявного курсу співпраці. Даний підхід є найбільш оптимальним у випадку, якщо керівництво України визначає теперішній стан взаємин з Канадою у військовій співпраці як задовільний і не вбачає перспектив та необхідності у прийнятті якісно нових та практичних рішень. У разі, якщо Україна не вбачає можливості посилити співпрацю з Канадою на сучасному етапі, існує необхідність розвивати невійськову частину цих відносин. Зокрема, мається на увазі перспектива співпраці у проблемах біженців і лікування українських військових та їхньої подальшої реабілітації.

3) Формування пропозиції та посилення прямої двосторонньої співпраці, що передбачає процес формування пропозиції щодо посилення українсько-канадської співпраці через пошук можливостей для зміцнення України у військовому та економічному планах. Оскільки, як було зазначено вище, військова співпраця між Україною та Канадою фактично проводиться у площині спільних ініціатив НАТО, необхідно реалізувати подібні ініціативи напряму з Канадою [10, с. 14].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Сучасний етап розвитку канадсько-українських відносин включає широке коло напрямків: військова сфера, економіка, медицина, культура, освіта і т. д. Разом з тим, з початком повномасштабного вторгнення військ РФ на територію нашої держави Канада продемонструвала надзвичайний динамізм у використанні різноманітних доступних їй важелів реагування на виклики, пов'язані з військовою агресією Росії. Канадське суспільство та уряди багатьох юрисдикцій проявляють безпрецедентний рівень підтримки по відношенню до України та, особливо, до переміщених українців, які прибули до Канади після російського вторгнення.

Подальший розвиток канадсько-українських відносин, на наш погляд, має відбуватися через призму поєднання двох напрямків: посилення внутрішньої відповідальності України перед Канадою, як міжнародним партнером та поси-

лення прямої двосторонньої співпраці, що передбачає процес формування пропозиції щодо посилення українсько-канадської співпраці через пошук можливостей для зміцнення України у різних сферах. Це потребує завершення низки вже розпочатих реформ та впровадження нових. Зрозуміло, що в умовах війни дуже важко якісно змінювати або впроваджувати нові практики, однак для наших партнерів реформування залишається важливим елементом відносин. Тому цілком логічно припустити, що після перемоги Україна зможе вибудовувати ефективний діалог з Канадою на правах рівних партнерів.

Насамкінець, зауважимо, що перспективи розвитку канадсько-українських партнерських відносин на сучасному етапі потребують подальшого наукового дослідження. Зокрема, у напрямку більш детального вивчення перспектив розвитку канадсько-українських партнерських відносин у різних сферах життя сучасного суспільства.

Література

1. Статкевич М. Україна-Канада: основи безпечного партнерства. Вісник Прикарпатського університету. Політологія. 2020. № 14. С. 232–239.
2. Hyndman J. The Russian invasion of Ukraine and humanitarian nationalism in Canada. *Canadian Foreign Policy Journal*. 2023. URL: <https://10.1080/11926422.2023.2219786>
3. Canadian donations and military support to Ukraine. URL: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/campaigns/canadian-military-support-to-ukraine.html>
4. Joint Declaration by Ukraine and Canada 10 June 2023. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/spilna-deklaraciya-ukrayini-ta-kanadi-83513>
5. Tunney C. CBC News. *Canada quietly extended its cyber defence umbrella to Ukraine, Latvia after Russian invasion: report*. Posted: Jun 29, 2023. URL: <https://www.cbc.ca/news/politics/defence-cyber-ukraine-latvia-canada-1.6892420>
6. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/dvostoronnye-spivrobotnictvo/3-td>
7. Canada-Ukraine Free Trade Agreement (CUFTA). URL: <https://www.international.gc.ca/tradecommerce/tradeagreementsaccordscommerciaux/agr-acc/ukraine/index.aspx?lang=eng>
8. Joint press release on Canada-EU relations. 7 March 2023. URL: [Brusselshttps://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1486](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1486)
9. Макар В. Канадсько-українські міждержавні стосунки. URL: https://umanitoba.ca/faculties/arts/departments/ukrainian_canadian_studies/media/MaterialsCongress.pdf
10. Сердюк Х. Особливості військового співробітництва України з Канадою // Травневі студії: історія, міжнародні відносини: Збірка матеріалів IV Міжнародної наукової конференції студентів і молодих вчених «Травневі студії 2022: історія, міжнародні відносини», присвяченої 85-річчю Донецького національного університету імені Василя Стуса і факультету історії та міжнародних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса. 2022. № 7. С. 12–15.